

Д. Є. КОРДИШ

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ORCID: 0000-0003-1432-3735

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПОСЛУГ ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ МІСТА В УКРАЇНІ

У статті акцентовано на проблемі негативного впливу великих міст на екологічний стан водних об'єктів, яка (проблема) є загально державною. З метою вирішення цієї проблеми наполягається на реалізації дієвого публічного управління у зазначеній сфері, що має бути спрямованим на зниження негативного впливу діяльності людини на компоненти природного середовища, включаючи гідросферу, усвідомлення цінності чистої води у своїй сукупності. Аргументовано, що всі ці заходи покликані сприяти формуванню збалансованої взаємодії суспільства та навколишнього світу. Власне кажучи, метою наукового дослідження є обґрунтування напрямків удосконалення механізмів публічного управління якістю послуг водопостачання та водовідведення міста в Україні. Серед цих напрямків виокремлено такі: 1) організаційний (передбачає формування із урахуванням думки населення (споживачів) державної політики у сфері надання послуг з водопостачання та водовідведення, що покликано відкрити можливість впливу громади на рішення органів місцевого самоврядування та державну політику у сфері водопостачання та водовідведення); 2) правовий (доведена необхідність щодо розробки та прийняття комплексного правового документу з метою забезпечення надання якісних послуг у сфері водовідведення та водопостачання); 3) інституційний (передбачає розвиток організаційної структури взаємовідносин у сфері водопостачання та водовідведення, які повинні бути взаємовигідними для всіх суб'єктів цієї сфери); 4) науковий (передбачає врахування наукових підходів до формування та вдосконалення механізмів публічного управління у сфері надання послуг водопостачання та водовідведення). Визначено, що серед цих підходів найбільш актуальними в межах обраної проблематики дослідження є комплексний, інституційний, організаційно-функціональний і синергетичний.

Ключові слова: механізми публічного управління, якість послуг, водопостачання та водовідведення міста, удосконалення.

D. Ye. KORDYSH

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

ORCID: 0000-0003-1432-3735

DIRECTIONS OF IMPROVEMENT MECHANISMS OF PUBLIC MANAGEMENT OF THE QUALITY OF CITY WATER SUPPLY AND WASTEWATER SERVICES IN UKRAINE

The article focuses on the problem of the negative impact of large cities on the ecological state of water bodies, which is a national problem. In order to solve this problem, it is insisted on the implementation of effective public management in the specified area, which should be aimed at reducing the negative impact of human activity on the components of the natural environment, including the hydrosphere, awareness of the value of clean water in its entirety. It is argued that all these measures are designed to contribute to the formation of a balanced interaction between society and the surrounding world. Strictly speaking, the purpose of the scientific study is to substantiate the directions for improving the mechanisms of public management of the quality of water supply and drainage services of the city in Ukraine. Among these directions, the following are distinguished: 1) organizational (envisages the formation of public policy in the field of water supply and drainage services, taking into account the opinion of the population (consumers), which is designed to open the possibility of community influence on the decisions of local self-government bodies and state policy in the field of water supply and drainage); 2) legal (proven necessity for the development and adoption of a complex legal document in order to ensure the provision of quality services in the field of water drainage and water supply); 3) institutional (presupposes the development of the organizational structure of relationships in the field of water supply and drainage, which should be mutually beneficial for all subjects of this field); 4) scientific (presupposes taking into account scientific approaches to the formation and improvement of public management mechanisms in the field of providing water supply and drainage services). It was determined that among these approaches, the most relevant within the selected research issues are complex, institutional, organizational-functional and synergistic.

Key words: mechanisms of public administration, quality of services, water supply and drainage of the city, improvement.

Постановка проблеми

Посилення зовнішньої агресії проти України суттєво дестабілізувало її соціально-економічний розвиток загалом і ускладнило вчасне надання нею якісних послуг населенню. Подекуди загострення воєнних дій проти неї наближає

ситуацію до кризової, вказуючи на складність швидкого усунення цих проблем на загальнонаціональному рівні. Серед об'єктів такої інфраструктури, особливе значення мають об'єкти водопостачання та водовідведення, адже вони забезпечують задоволення життєво необхідних потреб та інтересів людей. Ще до повномасштабної агресії, сфера водопостачання та водовідведення вважалась проблемною у нашій країні. Свідченням цього є те, що має місце нестача води, зменшення її тиску тощо. Варто зауважити, що життєзабезпечення міст України – одне з пріоритетних її завдань, що сьогодні передбачає вдосконалення підходів до публічного управління процесами водокористування. Вони (підходи) повинні відповідати вимогам часу та суспільства. Отже, зазначені фактори актуалізують дослідження щодо напрямків розвитку механізму публічного управління наданням послуг водопостачання та водовідведення у містах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідженню різних аспектів державної політики та публічного управління якістю послуг водопостачання та водовідведення присвячені наукові роботи Л. Антонової, Н. Гайске, І. Драгана, О. Ігнатенко, І. Крилової, В. Островецького, Д. Паркеар, В. Пилипів, В. Ребок, В. Сергієнко та ін. та ін. [1; 2; 4]. Не применшуючи значних здобутків науковців, зазначимо, що вимагає комплексного визначення напрямки та заходи вдосконалення механізмів публічного управління якістю послуг водопостачання та водовідведення міста в Україні. Це, у свою чергу, покликано максимально наблизити надавача – клієнта послуг і підвищити рівень їхнього задоволення інтересів, що можливо за рахунок упровадження механізмів публічного управління.

Постановка завдання

Метою наукового дослідження є обґрунтування напрямків удосконалення механізмів публічного управління якістю послуг водопостачання та водовідведення міста в Україні.

Виклад основного матеріалу

За свідченням учених, сфера управління наданням послуг водопостачання та водовідведення у містах – це складний комплекс різних підгалузей, які безпосередньо пов'язані між собою й об'єднані спільною метою задоволення потреб населення в його послугах [1; 4].

Системи водопостачання є комплексом інженерних споруд та пристроїв, що забезпечують одержання води з природних джерел, її очищення, транспортування та подання споживачам. Забезпечення населення чистою, доброякісною водою має велике гігієнічне значення, тому що оберігає людей від різних епідеміологічних захворювань, що передаються через воду.

Подання достатньої кількості води до населеного пункту, дозволяє підняти загальний рівень його благоустрою. Для задоволення потреб сучасних великих міст у воді, потрібна величезна її кількість, що вимірюється в мільйонах кубічних метрів на добу. Виконання цього завдання, а також забезпечення високих санітарних якостей питної води вимагає ретельного вибору природних джерел, їх захисту від забруднення та належного очищення води на водопровідних спорудах.

Водопровідні мережі та системи водовідведення, посідають особливе місце в системах водопостачання. Водопровідна мережа запроектована з урахуванням необхідної надійності водозабезпечення споживачів. Подальший розвиток систем водопостачання, пов'язаний також із удосконаленням та створенням нових видів механічного та електричного обладнання, розробкою та впровадженням нових реагентів для обробки води, засобів автоматичного контролю та регулювання.

Широке впровадження засобів обчислювальної техніки дозволить вирішувати завдання проектування та експлуатації споруд систем водопостачання на якісно новому рівні, що забезпечує вимоги економічності та надійності. До таких завдань належать гідравлічні розрахунки систем подачі та розподілу води, розрахунки із захисту водоводів від гідравлічних ударів, вибору оптимальних режимів, розрахунки окремих споруд та всієї системи водопостачання загалом, й ряд інших складних завдань.

Система водопостачання населеного пункту має забезпечувати отримання в необхідній кількості води з природних джерел, необхідності покращення її якості та передачу до місця споживання. Основна вимога у роботі системи водопостачання – це виконання заданих функцій за дотримання високих показників надійності та економічності.

Організація системи водопостачання у великих містах, відбувається на підставі зіставлення можливих варіантів з урахуванням особливостей міських територій, необхідних витрат води на різних етапах розвитку міста, можливих джерел водопостачання, вимог до напору, якості води та забезпеченості її подачі [4, с. 475].

Для задоволення життєвих потреб людини достатньо 5 л води, але у містах витрачається щонайменше 40–50 л води. У великих містах цей обсяг може досягати 200 л, а у мегаполісах – 500 л на день на душу населення [2, с. 24].

Ураховуючи належність сфери водопостачання та водовідведення до природних монополій, які потребують державного регулювання та мають значний вплив на економічну, екологічну та соціальну сторони життєзабезпечення, та відповідальність держави за забезпечення населення питною водою та водовідведенням, державна підтримка сфери є необхідною умовою функціонування та розвитку сфери. Проте важливим залишається питання ефективності державної підтримки галузі.

В Україні, вирішення питань водопостачання, водовідведення та очищення стічних вод, а також здійснення контролю за якістю питної води є прямою компетенцією виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.

Переважна більшість вітчизняних підприємств водопостачання та водовідведення (із усіма матеріальними активами, мережами тощо) належить до комунальної власності. Основний месенджер запровадження публічного управління у сфері водопостачання та водовідведення зосереджувався на створенні окремого державного регуляторного органу, яким стала Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП).

Відповідно до Закону України «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг», «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» НКРЕКП виконує такі завдання:

1) установлює тарифи на централізоване водопостачання та водовідведення, послуги з централізованого постачання холодної води, водовідведення (з використанням внутрішньо-будинкових систем);

2) схвалює інвестиційні програми для суб'єктів природних монополій, ліцензування діяльності яких здійснюється НКРЕКП [3].

Законами України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення», «Про місцеве самоврядування в Україні» визначено такі повноваження органів місцевої влади у процесі регулювання діяльності суб'єктів господарювання у сфері централізованого водопостачання та водовідведення:

– затвердження норм споживання та якості житлово-комунальних послуг, контроль за їх дотриманням;

– забезпечення населення житлово-комунальними послугами в необхідних обсягах та належної якості;

– затвердження загальновиробничих норм витрат палива, теплової та електричної енергії на одиницю продукції;

– погодження інвестиційних програм суб'єктів господарської діяльності у сфері централізованого водопостачання та водовідведення;

– розгляд та узгодження планів діяльності підприємств, установ та організацій, що не належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, але діяльність яких може викликати негативні соціальні, демографічні, екологічні та інші наслідки, підготовка до них висновків і внесення пропозицій до відповідних органів;

– установлення місцевих податків і зборів, затвердження ставок земельного податку відповідно до Податкового кодексу України;

– прийняття рішень відповідно до чинного законодавства про надання пільг по місцевих податках і зборах, а також земельному податку; установлення для підприємств, установ та організацій, що належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, розміру частки прибутку, яка підлягає зарахуванню до місцевого бюджету;

– укладення трудових угод з керівниками суб'єктів господарювання, що перебувають у комунальній власності, визначення цільових критеріїв їх діяльності [3].

У той же час, характер функціонування та проблеми публічного управління у сфері водопостачання та водовідведення засвідчують на необхідність довгострокового розвитку цієї сфери в напрямку прийняття управлінських рішень. Існуюча національна політика у сфері водопостачання та водовідведення на сьогодні хоча й сформована, але не сформульована в рамках загально державного стратегічного документа. На наше переконання, основні довгострокові цілі та пріоритети розвитку сфери водопостачання та водовідведення повинні бути визначені у відповідній стратегії розвитку цієї сфери. Уважаємо, що дана стратегія має закріпити нормативно-правові, інституційні, інформаційні й економічні пріоритети розвитку. У продовження відзначимо, що інституційні пріоритети мають забезпечувати розвиток організаційної структури взаємовідносин у сфері водопостачання та водовідведення, які повинні бути взаємовигідними для всіх суб'єктів цієї сфери. При визначенні організаційно-правової моделі публічного управління у сфері водопостачання та водовідведення слід звернути увагу на сучасну ситуацію в країні, захист прав та інтересів споживачів, якісне водопостачання та водовідведення та охорону навколишнього середовища.

Висновки

Отже, очевидним є той факт, що проблема негативного впливу великих міст на екологічний стан водних об'єктів поки що становить загально масштабну проблему для всієї України. Однак за умови реалізації дієвого публічного управління у зазначеній сфері, спрямованого на зниження негативного впливу діяльності людини на компоненти природного середовища, включаючи гідросферу, усвідомлення цінності чистої води у своїй сукупності, усе це сприятиме формуванню збалансованої взаємодії суспільства та навколишнього світу. На цій підставі обґрунтовано, що сучасні механізми публічного управління у сфері надання послуг водопостачання та водовідведення повинні розвиватися й удосконалюватися в таких напрямках: 1) організаційному (тобто формуватися із урахуванням думки населення (споживачів), тобто відкривати можливість впливу громади на рішення органів місцевого самоврядування та державну політику у сфері водопостачання та водовідведення); 2) правовому (слід розробити та прийняти комплексний правовий документ, покликаний забезпечити надання якісних послуг у сфері водовідведення та водопостачання); 3) інституційному (необхідно забезпечувати розвиток організаційної структури взаємовідносин у сфері водопостачання та водовідведення, які повинні бути взаємовигідними для всіх суб'єктів цієї сфери); 4) враховувати наукові підходи до формування та вдосконалення механізмів публічного управління у сфері надання послуг водопостачання та водовідведення тощо. Варто відзначити, що вдосконалення механізмів

публічного управління у сфері надання послуг водопостачання та водовідведення вимагає застосування таких підходів (що є найбільш актуальними в межах обраної проблематики дослідження): комплексного, інституційного, організаційно-функціонального та синергетичного. Комплексний підхід покликаний забезпечити системність і послідовність удосконалення механізмів публічного управління у сфері надання послуг водопостачання та водовідведення, інституційний підхід – цілісність, прозорість і відкритість процесів такого удосконалення. Щодо організаційно-функціонального та синергетичного підходів, то вони передбачають урахування позитивних закордонних практик на вітчизняних теренах щодо забезпечення розвитку ринку послуг у сфері водопостачання та водовідведення, що покликано підвищити дієвість механізмів публічного управління у цій сфері за будь-яких умов (як у мирний час, так і у воєнний період).

Список використаної літератури

1. Ігнатенко О.П. Державне регулювання сфери благоустрою населених пунктів : дисертація ... доктора з держ. упр-ня : спец : 25.00.02. Київ : НАДУ, 2016. 471 с.
2. Крилова І.І. Формування системи державного регулювання сфери водопостачання та водовідведення. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/6_2018/14.pdf.
3. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. <https://ips.ligazakon.net/document/view/KP190690?an=16>.
4. Gieske H. et al. 2020. Innovating and optimizing bin public organizations: does more become less?. *Public Management Review*. № 22. Pp. 475-497.

References

1. Ignatenko, O.P. (2016). State regulation of the field of improvement of settlements [Derzhavne rehulyuvannya sfery blahoustroyu naselenykh punktiv]: dissertation ... doctor of state. upr-ya: spec: 25.00.02. Kyiv: NADU. 471 p. [in Ukrainian].
2. Krylova, I.I. Formation of the system of state regulation of the sphere of water supply and drainage [Formuvannya systemy derzhavnoho rehulyuvannya sfery vodopostachannya ta vodovidvedennya]. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/6_2018/14.pdf. [in Ukrainian].
3. Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine [Ofitsiynyy veb-sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/KP190690?an=16>. [in Ukrainian].
4. Gieske, H. et al. (2020). Innovating and optimizing bin public organizations: does more become less?. *Public Management Review*. 22. 475-497.